

Вивчення досвіду сучасних тенденцій реформування науково-технічної сфери та створення відповідної інноваційної структури в Росії, в усякому разі, є цікавим для України, але його використання потребує неформального підходу та врахування особливостей як науково-технічного потенціалу України, так і економіки країни загалом.

А. Добровольська,
кандидат економічних наук

ТЕНДЕНЦІЇ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

У процесі дослідження постіндустріальних тенденцій світового розвитку було визначено, що:

Специфікою постіндустріальної трансформації є пріоритет якісних критеріїв розвитку над кількісними. Однак рівень їхнього проникнення в усі сфери суспільства (економічну, соціальну, культурну) в економіках, що за рівнем свого розвитку характеризуються як постіндустріальні, не є однаковим:

— постіндустріальна технологія охоплює потреби індустріального виробництва і поєднується з індустріальною ідеологією (стандартизація й уніфікація, кількість і доступність як синонім якості, пріоритет матеріальних цінностей і матеріального зиску);

— постіндустріальна технологія обслуговує потреби соціальної сфери, що знаходить своє відображення в ціннісних орієнтирах суспільства, яке пріоритети розвитку особистості ставить вище за економічну ефективність (не рівень, а якість життя; не концентрація знань та інформації в окремих секторах, а їхнє проникнення в усі сфери).

Сучасна фаза постіндустріального розвитку набуває екстенсивні риси. В той же час ступінь прояву тенденцій до зниження темпів економічного росту в країнах Заходу та Японії не є однаковою, що, з одного боку, можна вважати питанням часу (складові постіндустріального розвитку в європейських країнах почали формуватися пізніше, ніж у США), а з іншого — можна припустити, що її прояви можливо пом'якшити, поширюючи постіндустріальні цінності на ідеологію розвитку суспільства (політика стримування соціальної нерівності СС

як засіб підвищення економічної ефективності — стабільний ріст економічних показників не супроводжувався зростанням загальної зайнятості).

Соціосистемні перетворення трансформаційного періоду постсоціалістичних країн відбуваються на фоні загальних постіндустріальних і глобалізаційних тенденцій сучасного світу, що значно ускладнює трансформаційні завдання, вимагаючи модернізації науково-технічного, виробничого й соціального потенціалу адекватно до зовнішніх тенденцій.

Стратегія постіндустріальної трансформації постсоціалістичних країн може відбуватися за сценарієм наздоганяючого розвитку чи запозичення технологічних досягнень країн-лідерів постіндустріального світу в поєднанні з еволюційними тенденціями власного науково-технічного розвитку. В той же час, як свідчить приклад економічної депресії в Японії, яка, запозичивши принципи високотехнологічного виробництва, відповідні постіндустріальному рівню, не приділяла адекватної уваги розвитку інтелектуального потенціалу та підвищенню якості життя (як і країни Південно-Східної Азії), а модель наслідування не є гарантією сталого успіху.

Аналіз глобалізаційних тенденцій інформаційного простору дозволив зробити наступні узагальнення:

- переваги сучасного етапу розвитку інформаційних технологій (засобів зв'язку, обробки інформації та комунікації) уособлює сьогодні Інтернет, що сприяє інтернаціоналізації сучасного світу і знищує монополію на інформацію, розцінюється як фактор демократизації, засіб досягнення суспільного з'єднання, включення широких мас в єдиний соціальний простір, передумова розвитку людського потенціалу та формування конкурентних переваг;

- глобалізація інформаційного простору сприяє прискореному переміщенню символів, знань, зразків поведінки від одного суспільства до іншого, служить джерелом стандартизації пропозиції, уніфікації потреб споживачів. Однак оцінка масштабу та якості її впливу не є однозначною;

- розвиток інформаційних технологій сприяє розширванню країн світу як за кількісним, так і за якісним впливом процесу глобалізації, що поширюється на економічну, а також на соціокультурну сферу;

- негативні тенденції розповсюдження інформаційних технологій є відображенням екстенсивної стадії постіндустріального

розвитку, коли темпи росту витрат на розвиток інформаційних технологій перевищують темпи сукупної продуктивності і пов'язані з непродуктивним використанням і прискореним знеціненням основних фондів, програмних продуктів, технологій та знань; кількісним нарощуванням обсягів інформації та її надмірністю (дублювання та неточність), що породжує ентропію інформаційного простору;

— об'єктивну тенденцію глобалізації інформаційної сфери, що забезпечує вільний рух інформаційних потоків в умовах наростання взаємозв'язку і взаємозалежності окремих націй, народів і країн, а також гегемонії світових лідерів супроводжує порушення балансу інформаційного обміну;

— в умовах глобалізації потужні потоки інформації й новітні технології засобів зв'язку ущільнюють інформаційне середовище, посилюють культурний взаємовплив, знижують потенціал саморегуляції особистості, виступають передумовою маніпулювання свідомістю в планетарному масштабі. Розмежування на основі географічної фрагментації фізичного простору доповнилось розмежуванням на основі плюралізації віртуального простору, що є засобом самоізоляції сучасної людини;

— Україна, як і більшість постсоціалістичних країн, стає пасивним заручником глобалізаційного процесу, коли поширення новітніх технологій інформаційного суспільства відбувається під тиском необмеженого прагматизму, притаманного екстенсивно-індустріальній стадії розвитку економіки;

— стихійний процес формування інформаційного поля України викликає погіршення стану соціально-психологічного середовища і підіймає проблему екології життєвого простору до рівня питань національної безпеки.